

Yabancı Turistlerin Safranbolu'daki Çevre Kirliliği Algısı*

Kemal Yaman**

Karabük Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Karabük.

Öz

Bu çalışmada, 2009, 2010 ve 2011 yıllarında Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin çevre kirliliği algılarının belirlenmesi, çevre kirliliği yaratan unsurların yıllar içinde ve farklı turist grupları açısından farklılaşp farklılaşmadığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları turistlerin en çok kentteki ilan levhaları (%23.08) ve hava kirliliğinden (%21.15) rahatsız olduklarını göstermiştir. Hem ziyaret yılları hem de turist grupları açısından şehirdeki trafik düzeninin rahatsız edici düzeyde olduğu, güneş enerji panelleri ve uydu alıcılarının görüntü kirliliği yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çevre Kirliliği, Yabancı Turistler, Turist Algısı, Safranbolu.

Perceptions of Foreign Tourists towards Environmental Pollution in Safranbolu

Abstract

This study aims to identify the environmental pollution perceived by foreign tourists who visited Safranbolu, in the years of 2009, 2010, and 2011, and to determine the changes between years and among tourist groups in terms of environmental pollution. Research results have revealed the fact that tourists are the most disturbed by the billboards (23.08%) and air pollution (21.15%) in the city. Regarding both the years of visit and tourist groups, tourists were disturbed by traffic congestion. Besides the solar heating systems and satellite dishes has been causing visual pollution.

Key Words: Environmental Pollution, Foreign Visitors, Tourist Perception, Safranbolu.

Giriş

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'nün verilerine göre; dünyada 2013 yılında 1 milyar turist seyahat etmiş ve turizm endüstrisi 1.19 trilyon ABD doları gelir elde etmiştir. 2013 yılında bir önceki yıla göre turist sayısında %4.8, turizm gelirlerinde ise sabit fiyatlarla %5.1 artış sağlanmıştır. 2012 yılında en çok turist çeken ülkeler Fransa, ABD, ve Çin (sırasıyla 83, 66 ve 57 milyon turist), en çok turizm geliri elde eden ülkeler ise ABD, İspanya ve Fransa (sırasıyla 126, 56 ve 53 Milyar ABD doları) olmuştur. Türkiye bu sıralamada gelen turist sayısı bakımından 6. ve turizm geliri açısından 10. (Çin'in Hong Kong ve Macao özel yönetim bölgeleri ayrı ülkeler olarak değerlendirildiğinde 12.) sıradadır (UNWTO, 2014: 4-6). 2013 yılı verilerine göre Türkiye'ye gelen 37.8 milyon turistten 27.9 milyar ABD doları döviz girdisi sağlanmıştır (UNWTO, 2014: 4-6,). Turizm gelirlerinin miktar ve oran olarak artmasını

* Bu çalışma, 2012 yılında Antalya'da düzenlenen II. Disiplinler arası Turizm Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş ve güncellenmiş şeklidir.

** Yazışma adresi. Email: kyaman@karabuk.edu.tr

sağlayacak yeni turizm politikalarının üretilmesi gerekir. Bunun için; yeni tesislerin yapılması, alternatif turizm olanaklarının artırılması, kaliteli ve uygun fiyatlardan hizmet sunulması gibi politikalar benimsenmelidir. Ayrıca, turistlerin seyahatleri sonucunda edindikleri olumlu izlenimler de bir ülkenin turizm pazarını etkileyen önemli faktörlerdendir. Kentlerdeki çevre kirliliği, yoğun trafik ve gürültü gibi sorunlar ise turizmin gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çalışmada, 2009-2011 yılları arasında Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin, kentin çevre düzeni hakkındaki algılarının ölçülmesi, ziyaret yıllarına ve geldikleri ülkelere göre bu algılarının ne ölçüde farklılaştığının ortaya konması amaçlanmıştır.

Safranbolu'da konaklayan yabancı turist sayıları 2003 yılından bu yana artmakta olup 2013 yılında bu rakam 43.850 kişiye ulaşmıştır (STDB, 2014). Yabancı turist sayılarındaki değişimler büyük ölçüde küresel krizler, terör, savaş ve doğal afetler gibi bölgesel olaylardan kaynaklanmaktadır.

1. Literatür

Turizm-çevre ilişkisi ve turizmin çevreye olan etkileri 1970'lerden bu yana tartışılmaya başlanmıştır (Kahraman ve Türkay, 2006: 35). Bu konudaki ilk uluslararası toplantı 1980'de yapılan Manila Zirvesi'dir. Bu zirvede, çevresel değerlerin korunmasının uzun vadede turizmin gelişmesine önemli katkısı olacağı açıklanmıştır. Daha sonraki dönemlerde, çevresel kaynakları koruma ve çevreye duyarlı turizm politikasının benimsendiği eko turizm kavramı ön plana çıkmıştır.

Yapılan literatür taramasında, Safranbolu'da konaklayan yabancı turistlerin profilini ve kentin fiziksel çevresi hakkındaki düşüncelerini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak, Safranbolu'yu ziyaret eden yerli turistlerin konaklama tesislerinden memnun kalmaları ile yaş faktörü arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, yerli turistlerin Safranbolu'nun turistik çekiciliğini beğendikleri buna karşılık eğlence olanaklarını, araç park alanlarını ve çocuklara yönelik aktiviteleri beğenmediklerini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Gürbüz 2003: 19-20; Gürbüz 2009: 230-231). Türker (2013: 115)'in 2006 ve 2011 yıllarında yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre; Safranbolu halkı turizmin 2006 yılına kıyasla 2011'de daha az negatif çevresel ve sosyal etki yarattığını, turizmin işsizliği önlediğini ve yeni iş fırsatları yarattığını ortaya koymaktadır. Ayrıca Türker ve Canbulat (2008: 438-446) diğer birçok UNESCO Dünya Mirası kentlerinden farklı olarak turistlerin Safranbolu'nun günlük yaşamını, gelenek-göreneklerini ve manevi mirasını tanıma fırsatı bulabileceklerini belirtmektedirler. Baştemur ve Güneş (2011: 113-114) 2011 yılı başından itibaren Safranbolu'da katı atık yönetim planının hazırlandığını, geri dönüşüm kutularının kentin değişik noktalarına yerleştirildiğini bildirmektedirler. Şeker vd., (2010: 2-10) Safranbolu'daki tarihi evlerin GIS (Geographic Information System) yardımı ile üç boyutlu modellerini oluşturarak harita üzerine aktarmışlardır. Çelikyay vd., (2011: 1462) kentin tarihi çevresinin sürdürülebilir korunmasını için yaptıkları SWOT analizinde zayıf yönler olarak tarihi mirasın tahribatı, yıkılmış ve harap binalar ve araştırma alanındaki eksik kullanım gibi konuları tespit etmişlerdir.

Türkiye ve dünya genelinde turizm ve çevre ilişkisini araştıran bazı çalışmalar şu şekilde özetlenebilir. Kerimoğlu ve Çıracı (2006: 42)'ya göre İstanbul'u yaz sezonunda ziyaret eden yabancı turistlerin %75'i kalabalıktan, %74'ü trafik sıkışıklığından şikâyet etmektedir. Türker (2002: 243-245)'in bildirdiğine göre; Antalya'yı ziyaret eden yabancı turistler Türk turistlere oranla çevre koruma, çevreye zarar veren davranışlardan kaçınma konusunda daha duyarlıdır. Ayrıca 1986-1990 yılları arasında turistlerin çevre kirliliği konusundaki şikâyetleri iki kat artmış ve en çok şikâyet ettikleri çevre sorunları arasında çok fazla inşaat, kirli yol ve kaldırımlar, binalar tarafından kapatılmış manzaralar ilk üç sırayı almıştır (Mundt, 1990: 49-64). Ayaş (2007: 59-69) sürdürülebilir turizmin geliştirilmesinin çevre bilinci yüksek turist kitlesinin motivasyonlarının artırılmasına ve çevresel ve doğal değerlerin korunmasına bağlı olduğunu savunmaktadır. Memmedov (2003: 1-101)'a göre, Türkiye'ye gelen turistlerin karşılaştıkları sorunlardan birini düzensiz yapılaşmadan kaynaklanan görüntü kirliliği oluşturmaktadır.

İspanya'nın Mayorka ve Balearic adalarını ziyaret eden turistler en çok aşırı yapılaşma, arazi yapısının bozulması, çok sayıda işyeri, gürültü ve trafik gibi çevre sorunlarından rahatsız olmaktadır (Alegre ve Garau, 2010: 61-62). Petrosillo vd. (2007:29-37)'un Güney İtalya'nın Apulia bölgesinde yaptığı bir araştırma; turistlerin sırasıyla atık üretimi, plajlardaki kalabalık, yoğun trafik gibi çevre faktörlerinden olumsuz etkilendiklerini, ancak turistik faaliyetlerin yerel ekonominin kalkınmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Wang vd. (2009: 403)'un Çin'de yerli turistler üzerinde yaptıkları bir araştırmada, turist memnuniyetini etkileyen 4 önemli faktörden birinin destinasyonun imajı olduğunu bulmuşlardır. Avustralyalı turistler üzerinde yapılan bir araştırma, turistlerin %50'sinin çevre dostu ve yenilenebilir enerji kullanan konaklama yerlerinin olmasını arzu ettiklerini göstermiştir (Dalton vd. 2007: 2174-2185).

Turizmin ülke ve dünya ekonomisine katkıları yadsınamaz bir gerçektir. Ancak turizm yatırımlarının ve turistik aktivitelerin ciddi çevre sorunlarına yol açtığı da bilinmektedir. Becken ve Hay (2007: 260-305) özellikle ekonomisi turizme bağımlı ve turist hareketleri üzerinde denetimin az olduğu ülkelerde turizmin risk oluşturduğunu, Vehbi ve Doratlı (2009: 1493) ise Girne'de yaptıkları araştırmada turizmin 11 olumsuz ve 9 olumlu etkisinin olduğunu belirtmektedirler. Fas'ın turistik şehirlerinden Saidiya ve civarında yerel halk üzerinde yapılan ankete katılanların %68'i çevre kirliliğinden ve plajların bozulmasından şikâyetçidir (Ernoul 2009: 228-233). Ayrıca, farklı araştırmalar konaklama tesislerinin aşırı tüketim nedeniyle su kıtlığına yol açtığını, turistik destinasyonlardaki uygunsuz altyapının kıyı erozyonuna neden olduğunu, denizlerdeki balık türlerinde ve avlanan balık miktarlarında azalma olduğunu göstermektedir (Sawkar vd. 1998: 1-36).

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı

Kültür Bakanlığı tarafından 1985 yılında yapılan bir çalışma sonucunda Safranbolu'daki 1117 sivil mimari yapı ve anıt koruma altına alınmıştır (Kasap,

2011:165). Bu tarihi yapıları görmek için her yıl artan sayıda turist ilçeyi ziyaret etmektedir. Bu artışın sürekli olması için kentin görünümünü olumsuz etkileyen, çevre kirliliğine yol açan faktörlerin en aza indirilmesi gereklidir. Bu konuda yerel yönetimlere, konaklama işletmesi yönetici ve çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Bu çalışmada, yabancı turistleri en çok rahatsız eden çevre kirliliği faktörleri tespit edilerek bu faktörlerde yıllar içinde ve farklı turist grupları açısından bir değişim olup olmadığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Böylece elde edilen bulgular ilgili kamu ve özel kuruluşları için yol gösterici olacaktır.

2.2. Anketlerin Hazırlanması ve Test Edilen Hipotezler

Anket formu üç ayrı bölüm olarak düzenlenmiş olup toplam 31 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde; turistlerin milliyet, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, aylık gelir vb. gibi demografik özelliklerini ölçen çoktan seçmeli 7 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde turistlerin seyahat davranışlarını ölçmeye yönelik 6, üçüncü bölümde ise turistlerin Safranbolu kent ve çevre düzeni hakkındaki algılarını ölçen 5'li Likert ölçeği tekniğinde hazırlanmış 18 soru bulunmaktadır. Turistlerin ziyaret ettikleri destinasyon hakkındaki algılarını, görüş ve davranışlarını ölçmeyi amaçlayan araştırmaların çoğunda 5'li Likert ölçeği (Alegre ve Garau (2009: 72-73); Petrosillo vd. (2007: 29-37); Yu ve Goulden (2006: 1331-1342); Chen ve Chen (2010: 29-35) kullanılmış olup, Nash vd. (2006: 525-532) ve Asanbekova (2007: 112) ise 7'li Likert ölçeği kullanmıştır. Alegre ve Garau (2010: 69)'a göre turistik destinasyonun değerlendirmesini doğru olarak yapabilmek için olumsuz algıların da ölçülmesi gerekmektedir. Bu nedenle ankette sorulan 18 sorudan 5 adedi olumsuz, diğer 13 adedi ise olumlu önermelerden oluşmaktadır. İstatistiksel yorumlamaların dengeli olması için olumlu önermeler kesinlikle katılıyorum=5..kesinlikle katılmıyorum=1, olumsuz önermeler ise ters sırada (kesinlikle katılmıyorum=5..kesinlikle katılıyorum=1) kodlanmıştır (Petrosillo vd. 2007: 31).

Araştırma kapsamında test edilmek istenilen hipotezler makale metninde sadelik sağlanması açısından Tablo 1'deki gibi tanımlanmıştır. Buna göre, örnek olarak ilk altı hipotez şu şekilde tanımlanabilir;

- H1= Yabancı turistlerin kentin hava kirliliği konusundaki görüşleri geldikleri ülke gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- H2= Yabancı turistlerin kentin hava kirliliği konusundaki görüşleri ziyaret yıllarına göre farklılık göstermektedir.
- H3= Yabancı turistlerin kentin cadde ve sokaklarının temizliği konusundaki görüşleri geldikleri ülke gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- H4= Yabancı turistlerin kentin cadde ve sokaklarının temizliği konusundaki görüşleri ziyaret yıllarına göre farklılık göstermektedir.
- H5= Yabancı turistlerin çöplerin düzenli olarak toplandığı konusundaki görüşleri geldikleri ülke gruplarına göre farklılık göstermektedir.

- H6= Yabancı turistlerin kentin çöplerin düzenli olarak toplandığı konusundaki görüşleri ziyaret yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Tablo 1: Test edilen hipotezler ve açıklamaları

Algı Değişkenleri	Hipotezler	
Q1	Hava kirliliği sorunu yoktur	H ¹
Q2	Cadde ve sokakların temizliği tatmin edici	H ³
Q3	Çöpler düzenli olarak toplanmaktadır	H ⁵
Q4	Kent içi trafiği rahatsız edici değildir	H ⁷
Q5	Gürültü kirliliği yoktur	H ⁹
Q6	Binaların renkleri tarihi dokuyla uyumludur	H ¹¹
Q7	Geri dönüşümlü ambalaj maddeleri	H ¹³
Q8	Uydu alıcıları görüntü kirliliği oluşturmaktadır	H ¹⁵
Q9	Güneş enerji panellerini görüntü kirliliği oluşturmaktadır	H ¹⁷
Q10	Tarihi doku korunmuştur	H ¹⁹
Davranışsal ve Diğer Algılar		
Q11	Turistler çevre koruma konusunda duyarlıdır	H ²¹
Q12	Yerel halk çevre koruma konusunda duyarlıdır	H ²³
Q13	Yerel halk turistlere karşı saygılıdır	H ²⁵
Q14	Fiyatlar makul düzeydedir	H ²⁷
Q15	Kent hakkındaki bilgi yeterli düzeydedir	H ²⁹
Q16	Safranbolu güvenli bir kenttir	H ³¹
Q17	Arkadaşlarıma Safranbolu'ya gelmelerini önereceğim	H ³³
Q18	Safranbolu'ya gelirken zorluklarla karşılaştım	H ³⁵

2.3. Örneklem Seçimi ve Anketlerin Uygulanması

Araştırmanın evrenini 2008, 2009 ve 2010 yıllarında Safranbolu'yu ziyaret eden 57.145 yabancı turist oluşturmuştur. Sudman (1985)'a göre araştırma alanının bölgesel olduğu çalışmalarda 200 ile 500 arasındaki anket sayısı yeterli olmaktadır. Geri dönüş oranının düşük olabileceği düşünülerek her yıl için 200 olmak üzere toplam 600 anket 2009 Ağustos, 2010 Ekim ve 2011 Ocak ayında dağıtılmıştır. Böylece farklı mevsimlerde Safranbolu'yu ziyaret eden turistlerin ankete katılması amaçlanmıştır. Anketler Safranbolu'da faaliyet gösteren otellere dağıtılmıştır. 2009 yılında anket formları otellere dağıtılmadan önce yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak 42 anket uygulanmıştır. Otellerden geri dönen 192 anketten hatalı ve eksik bilgi içeren 12 anket çıkarılarak 2009 yılı için 68, 2010 için 54 ve 2011 için 58 olmak üzere 180 anket değerlendirmeye alınmıştır. 2009 yılında yüz yüze yapılan 42 anketle birlikte bu yılın

değerlendirilebilir anket sayısı 110, toplam değerlendirilebilir anket sayısı ise 222 olmuştur. Anketlerin geri dönüş oranı %32'dir. Farklı konulardaki turizm araştırmalarında dağıtılan anketlerin dönüş oranlarının %25.7 (Nash vd., 2006: 525-532), %31.3 (Özdemir ve Kınay 2004: 5-28), %33 (Truong ve Foster, 2006: 842-855), %48.2 (Buhalis, 2000: 113-139), %79.5 (Chen ve Chen, 2010: 29-35) olduğu göz önüne alındığında, bu çalışmada anketlerin geri dönüş oranı düşük düzeyde kalmıştır. Araştırmanın örneklem sayısından kaynaklanan hata oranı ise %95 güven aralığında %6.26 olmuştur.

Anket soruları Memmedov (2003: 1-101), Kaya (2006: 106-108) ve Bilim (2004: 109-110) tarafından kullanılan anket formlarından yararlanılarak İngilizce olarak hazırlanmıştır. 2009 yılında anket sorularındaki olası hataları görmek için yüz yüze uygulanan ilk 10 anket cevaplarının değerlendirilmesi sonucunda aşağıdaki düzeltmeler yapılmıştır.

- Veri girişlerinde kolaylık sağlaması açısından ilk 15 sorunun cevap şıkları numaralandırılmıştır.
- Turistlerin uyruğunun sorulduğu 1. sorunun cevap seçenekleri kolay bulunması açısından harf sırasında yazılmıştır.
- Yanlış anlaşılmaya yol açtığı için turistin eğitim düzeyini ölçen 5. sorunun cevap seçeneklerinden MA/MSc yerine Graduate, Bachelor's Degree yerine Undergraduate kullanılmıştır.

2.4. Uygulanan İstatistiksel Analizler

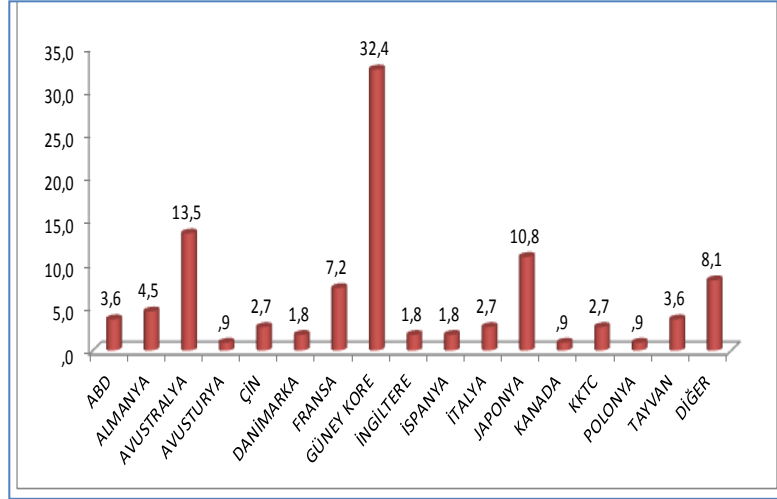
Araştırma hipotezlerinin test edilmesi için anket uygulanan turistler geldikleri yıllara (2009, 2010, 2011) ve geldikleri ülkelere göre (Avrupa, Uzak Doğu, ABD-Avustralya, Diğer) iki ayrı gruba ayrılmıştır. Araştırmada genel olarak Safranbolu'ya gelen yabancı turistlerin kentin çevre kirliliği konusundaki algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Bunun yanında Safranbolu halkının turistlere olan davranışı, fiyatlar genel seviyesi vb. gibi algılar ise diğer algılar grubunda değerlendirilmiştir. Bu algılarda hem ziyaret yılları göre hem de geldikleri ülke grupları açısından farklılık olup olmadığı %5 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Tüm testlerin anlamlılık düzeyi %5 olduğundan her test için bu bilgi tekrarlanmayacaktır.

Anket verileri SPSS 18.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ankete verilen cevaplar için güvenilirlik analizi yapılmış ve sonuçta Cronbach Alpha katsayısı 0.675 bulunmuştur. Bu durumda anket verilerinin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir (Kalaycı vd. 2010:405). İstatistiksel testler için tek yönlü varyans analizi ANNOVA'nin normal dağılım göstermeyen değişkenleri için Welch testi, gruplar arasındaki farklılığın hangi iki grup arasında olduğunu bulmak için ise Tamhane's T2 testi kullanılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Ziyaretçilerin demografik özellikleri

Ülke grupları oluşturulmadan önce turistlerin geldikleri ülkelere göre dağılımı Şekil 1.'de gösterilmiştir. Buna göre 2009-2011 yılları arasında Safranbolu'ya gelen ziyaretçiler içinde %32,4'le Güney Koreli turistler ilk sırayı almıştır. Güney Kore'yi %13,5 ile Avustralyalı, %10,8 ile Japon, %8,1 ile Diğer turistler takip etmiştir.

Şekil 1: Ülkelere göre Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turist sayıları (%)

Anket verilerinin değerlendirilmesi sonucunda Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin geldikleri ülke grupları açısından demografik özellikleri Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre; Safranbolu'ya gelen turistler içinde %49,55 oranla Uzak Doğu ülkeleri ilk sırada yer almıştır. Bunu %27,03 ile Avrupalı, %18,02 ile ABD-Avustralya, %5,41 ile Diğer turistler takip etmiştir. Anket uygulanan turistlerin %32,11'i erkek, %67,89'u kadındır. Kadın ziyaretçilerin en çok olduğu gruplar %74,07 ile Uzak Doğu ve %68,42 ile ABD-Avustralya grubu olmuştur. Turistlerin %28,83'ü 26-35, %25,23'ü 18-25 yaş grubundandır. Bu durumda turistlerin %54,06'sı 35 yaş ve altındadır. Doğanoglu (2006:53-100) Türkiye'ye gelen 484 İngiliz Turistin %38,3'ünün 35 yaş ve altında olduğunu bulmuştur. Safranbolu'ya gelen yabancı turistlerin çoğunluğunu genç yaştaki ziyaretçilerden oluşması özellikle Japonya, Tayvan ve Çin gibi Uzak Doğu ülkelerindeki genç nüfusun Safranbolu'ya ilgi göstermesinden kaynaklanmaktadır. Safranbolu'ya gelen turistlerin içinde en yaşlı grubu ise %70 ile ABD-Avustralya oluşturmaktadır. Bu durumda, ABD-Avustralyalı turistlerin genellikle emeklilerden oluştuğu söylenebilir. Benzer şekilde Hui vd. (2007:965-975) Singapur'u ziyaret eden Asyalı turistlerin %74'ünün 30 yaş altında, Avrupa, Okyanus ve Kuzey Amerikalı turistlerin ise genellikle çalışan yaşlılardan olduğunu bulmuştur. Safranbolu'ya gelen turistlerin yaklaşık yarısı (%52,73) bekârdır. Bekâr ziyaretçi oranının en yüksek olduğu grup ise % 70,91 ile Uzak Doğu ülkeleri grubudur.

Anket uygulanan turistlerin eğitim düzeyleri de oldukça yüksektir. Turistlerin %6,31'i doktora, %29,73'ü yüksek lisans eğitimi almışlardır. Diğer araştırmalarda lisansüstü eğitim almış olanların oranı Topkapı Sarayını ziyaret eden turistlerde %16,98

(Ünlüönen ve Tokmak 2009: 24-46), Ege Bölgesine gelen İngiliz turistlerde %9.8 (Doğanağlı 2006: 53-100), Alanya'ya gelen turistlerde ise %5'dir (Aktaş vd., 2007: 7) . Bu çalışmada doktoralı ziyaretçilerin içinde Avrupalılar (%10) ilk sırada yer alırken, Yüksek Lisans eğitimi alanların içinde Uzak Doğu(%43.64) grubu ilk sıradadır.

Tablo 2: Safranbolu'yu ziyaret eden turistlerin demografik özellikleri (%)

		Avrupa	Uzak Doğu	ABD-Avustralya	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	43,33	25,93	31,58	33,33	32,11
	Kadın	56,67	74,07	68,42	66,67	67,89
Yaş Grubu	18-25	13,33	32,73	15,00	50,00	25,23
	26-35	30,00	38,18	5,00	16,67	28,83
	36-45	16,67	10,91	5,00	16,67	11,71
	46-55	20,00	7,27	5,00	0,00	9,91
	55>	20,00	10,91	70,00	16,67	24,32
Medeni Durum	Bekar	33,33	70,91	30,00	60,00	52,73
	Evli	40,00	18,18	35,00	20,00	27,27
	Dul	3,33	0,00	25,00	20,00	6,36
	Ayrılmış	16,67	9,09	10,00	0,00	10,91
	Nişanlı	6,67	1,82	0,00	0,00	2,73
Eğitim Düzeyi	İlkokul	10,00	0,00	5,00	0,00	3,60
	Ortaokul	10,00	1,82	25,00	0,00	8,11
	Lise	33,33	16,36	15,00	33,33	21,62
	Lisans	13,33	32,73	50,00	33,33	30,63
	Y.Lisans Lisans	23,33	43,64	0,00	33,33	29,73
	Doktora	10,00	5,45	5,00	0,00	6,31
Meslek	Öğrenci	24,14	18,18	10,00	16,67	18,18
	Memur	6,90	10,91	15,00	0,00	10,00
	İşçi	20,69	45,45	5,00	50,00	31,82
	İşveren	13,79	9,09	5,00	0,00	9,09
	Emekli	27,59	5,45	60,00	16,67	21,82
	İşsiz	6,90	1,82	0,00	0,00	2,73
	Diğer	0,00	9,09	5,00	16,67	6,36
Aylık Gelir	< \$1,000	14,55	8,57	9,09	0,00	9,76
	\$1,000-\$2,000	14,55	16,19	15,15	25,00	16,10
	\$2,001-\$3,000	10,91	16,19	12,12	25,00	14,63
	\$3,001-\$4,000	7,27	7,62	6,06	0,00	6,83
	>\$4,000	52,73	51,43	57,58	50,00	52,68
TOPLAM						100,00

Safranbolu'ya gelen turistlerin %31.82'si işçi, %21.82'si emekli, %18.18'i öğrencidir. Emeklilerin çoğunlukta olduğu grup ise %60 ile ABD-Avustralya, öğrencilerin çoğunlukla bulunduğu grup ise %24.14 ile Avrupa'dan gelen ziyaretçileridir. Anket uygulanan turistlerin gelir düzeyleri incelendiğinde, %52.68'inin 4.000\$'ın üzerinde, %16.10'unun 1000-2000\$, %14.63'ünün ise 2001-3000\$ arasında

aylık gelirleri olduğu görülmüştür. Aylık geliri en yüksek grubu ise %57.58 oran ve \$4000'dan fazla miktar ile ABD-Avustralyalılar oluşturmuştur.

3.2.Ziyaretçilerin seyahat davranışları

Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistler genelde bir (%38.74) ya da iki gün (%34.74) konaklamayı tercih etmektedir. Bunların sadece %5.41'i üç günden fazla konaklamıştır. Ülke gruplarına göre en çok tercih edilen konaklama süresi ise Avrupalı ve Amerika- Kanadalı turistlerin için bir, Uzak Doğu kökenliler için iki gündür.

Safranbolu'yu ziyaret eden turistlerin %47.55'i Türkiye'de 10 günden fazla, %16.22'si 7-10 gün, %15.32'si ise 4-6 gün kalmaktadır. Ülke grupları açısından Türkiye'de 10 günden fazla kalanlar %65.45 ile Uzak Doğu ülkelerinden gelen ziyaretçiler olmuştur. Bunu %65 ve aynı süre ile ABD-Avustralya gurubu takip etmiştir. Turistlerin %59.46'sı herhangi bir tur ya da seyahat acentesi yoluyla değil kendi olanakları ile gelmiştir. Bunların içinde %80 ile Uzak Doğu grubu ilk sıradadır. Yabancı turistlerin %63.06'sı ilk, %18.92'si ikinci, %9.01'i ise üçüncü kez Safranbolu'ya gelmiştir. Turistlerin %60'ı tekrar Safranbolu'ya gelmek istemekte, %23.64'ü ise istememektedir (Tablo 3).

Tablo 3: Ülke gruplarına göre turistlerin seyahat davranışları (%)

		Avrupa (n=60)	Uzak Doğu (n=110)	ABD- Avustralya (n=40)	Diğer (n=12)	Toplam (n=222)
Safranbolu'da Kalış Süresi (gün)	<1	16,67	5,45	30,00	50,00	15,32
	1	40,00	32,73	60,00	16,67	38,74
	2	30,00	47,27	10,00	16,67	34,23
	3	6,67	7,27	0,00	16,67	6,31
	3 >	6,67	7,27	0,00	0,00	5,41
Türkiye'de kalış süresi (gün)	1-3	30,00	5,45	0,00	33,33	12,61
	4-6	16,67	12,73	15,00	33,33	15,32
	7-10	26,67	14,55	5,00	16,67	16,22
	>10	13,33	65,45	65,00	0,00	47,75
	Belirsiz	13,33	1,82	15,00	16,67	8,11
Seyahat organizasyonu	Seyahat acentesi	56,67	20,00	70,00	50,00	40,54
	Bireysel organizasyon	43,33	80,00	30,00	50,00	59,46
Daha önce Safranbolu'yu ziyaret	Hiç	36,67	72,73	75,00	66,67	63,06
	1	26,67	10,91	25,00	33,33	18,92
	2	16,67	10,91	0,00	0,00	9,91
	3	10,00	3,64	0,00	0,00	4,50
	>3	10,00	1,82	0,00	0,00	3,60
Tekrar ziyaret	Evet	41,38	67,27	60,00	83,33	60,00
	Hayır	27,59	21,82	25,00	16,67	23,64
	Fikri yok	31,03	10,91	15,00	0,00	16,36

3.3. Ziyaretçilerin Safranbolu'yu tercih nedenleri

Safranbolu'ya gelen yabancı turistlerin bu ziyaretlerinde etkili olan faktörler incelendiğinde; arkadaş ve tanıdıkların tavsiyesi %26.8 ile en etkili faktör olmuştur. Bunu %23.6 ile seyahat acentesinin tavsiyesi ve internetten edinilen bilgi, %17.1 ile ahşap yapılara olan ilgi faktörü takip etmiştir. Akademik ve araştırma amaçlı gelenler ise %3,3 ile en son sırada yer almıştır.

3.4. Ziyaretçilerin en çok rahatsız oldukları çevre sorunları

Turistik destinasyonlarda sunulan hizmet kalitesi ve makul düzeydeki fiyatlar turistik çekiciliği artıran öğelerin başında gelmektedir. Bunun yanında, bu yörelerdeki korunmuş tarihi doku, gürültü ve görüntü kirliliğinin olmadığı bir ortam da turistik çekiciliği artıran faktörlerdendir. Araştırma verilerine göre, Safranbolu'yu ziyaret eden turistlerin %53.15'i kentte kendilerini rahatsız eden bir çevre sorununun olmadığını belirtmiştir. Safranbolu'da kendilerini rahatsız eden herhangi bir çevre sorunu yaşadığını belirten 104 (%48.85) turist ne tür rahatsızlıklar yaşadıkları geldikleri ülke grubuna göre Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Ülke gruplarına göre en çok rahatsız olunan çevre sorunları (%)

Faktörler	Avrupa (n=28)	Uzak Doğu(n=52)	ABD- Avustralya (n=22)	Diğer (n=2)	Toplam* (n=104)
1 İlan tabelaları	21,43	11,54	54,55	0,00	23,08
2 Gürültü	21,43	3,85	0,00	0,00	7,69
3 Toplanmamış çöpler	7,14	3,85	18,18	100,00	9,62
4 Kirli caddeler	0,00	15,38	9,09	0,00	9,62
5 Trafik	7,14	7,69	0,00	0,00	5,77
6 Bakımsız eski evler	28,57	11,54	9,09	0,00	15,38
7 Diğer	7,14	11,54	0,00	0,00	7,69
8 Hava kirliliği	7,14	34,62	9,09	0,00	21,15

*Sadece rahatsız olunan çevre sorunu yaşadıklarını belirten 104 turist değerlendirmeye alınmıştır

Buna göre, Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistleri en çok rahatsız eden çevre sorunu %23.08 ile ilan tabelalarıdır. Hava kirliliği, bakımsız eski evler, zamanında toplanmayan çöpler ve kirli caddeler (sırasıyla %21.15, %15.38, %9.62, %9.62) diğer rahatsız edici çevre sorunları arasındadır. Avrupalı turistler en çok bakımsız eski evlerden (%28.57), Uzak Doğu'lu turistler (%34.62) hava kirliliğinden, ABD-Avustralyalı turistler ise ilan tabelalarından (%54.55) rahatsız olmuştur.

3.5. Ziyaretçilerin ülke gruplarına göre Safranbolu algıları

Çalışmada Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin geldikleri ülke gruplarına göre kentin çevre kirliliği konusundaki algılama farklılıkları ölçülmeye çalışılmıştır (Tablo 5). Elde edilen sonuçlara göre; sadece Q2, Q6, Q8 ve Q10 değişkenleri için turistlerin geldikleri ülke grupları açısından algılamaları arasında

anamlı bir farkın olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle H3, H11, H15, H19 hipotezleri kabul, diğerleri reddedilmiştir.

Tablo 5. Ülke gruplarına göre algı değerlerinin istatistiksel analizi

	Avrupa		Uzak Doğu		ABD-Avustralya		Diğer		Toplam		F		
	Ort*	Sd	Ort	sd	Ort	sd	Ort	sd	Ort	sd			
Çevre Kirliliği Algıları	Q1	3,67	0,136	3,95	1,00 3	3,65	1,075	3,8 3	0,389	3,8	1		
	Q2	3,52	0,131	3,89	0,89 2	3,95	0,749	4,1 7	0,389	3,8	0, 9	1,40 3	* *
	Q3	3,4	0,122	3,73	0,82 3	3,5	0,679	3,0 8	0,9	3,6	0, 9	3,47 4	
	Q4	2,9	0,177	3,09	0,97 3	2,83	1,059	3,1 7	0,718	3	1, 1	3,55 1	
	Q5	3,2	0,161	3,43	1,08 8	3,35	0,864	3,8 3	0,718	3,4	1, 1	0,84 3	
	Q6	3,73	0,154	4,26	0,72 5	3,75	0,84	3,3 3	1,303	4	1	1,33 3	* *
	Q7	3,7	0,199	3,54	1,64 9	4,1	1,598	4,5 2,6	2,236	3,7	1, 7	7,61 9	
	Q8	3,05	0,177	3,21	0,93 3	2,65	0,864	7	0,492	3	1, 1	2,04 6	* *
	Q9	3,2	0,159	3,01	0,95 3	3,18	1,174	3	0,603	3,1	1, 1	3,34 6	
	Q10	3,27	0,166	3,89	0,64 3	3,6	0,81	3	1,044	3,6	1	0,54	* *
Davranışsal ve Diğer algılar	Q11	3,4	0,167	3,49	0,82 1	3,25	0,63	3,5 1		3,4	0, 9	0,72 8	
	Q12	3,63	1,178	4,1	0,87 7	3,7	0,648	4,3 3	0,492	3,9	1	4,90 2	* *
	Q13	3,93	1,006	4,15	0,87 6	3,85	0,893	4,5	0,522	4,1	0, 9	2,39 3	* *
	Q14	3,4	1,291	3,23	1,11 4	3,5	0,816	3,3 3	1,155	3,3	1, 1	0,69 1	
	Q15	3,17	1,304	3,3	1,01 3	3,6	0,591	3	0,853	3,3	1	1,79 2	
	Q16	3,73	1,233	4,09	0,59 9	3,8	0,516	3,6 7	0,778	3,9	0, 8	3,31 2	* *
	Q17	3,88	1,136	4,37	0,74 4	4,2	0,823	3,7 5	1,288	4,2	0, 9	4,66 8	* *
	Q18	3,43	1,267	3,21	1,18 9	3,9	1,057	4	1,206	3,4	1, 2	4,26 1	* *

*1=kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum **p<0.05

Yabancı turistlerin kentin çevre kirliliği algılamaları arasında en düşük puanı 2.67 ortalama ile Q8 algısı (uydu alıcılarının oluşturduğu görüntü kirliliği) almıştır. Bunu 3.00 ortalama puan ile Q9 (Güneş enerjisi panellerinin oluşturduğu görüntü kirliliği) algısı takip etmiştir. En yüksek ortalama puanlar ise sırasıyla 3.98 puanla Q6 (Binaların renkleri uyumluluğu), 3.82 puanla Q2 (Cadde ve sokakların temizliği) değişkenlerinin temsil ettiği algılar açısından gerçekleşmiştir.

Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin geldikleri ülke grubuna göre diğer algıları için de istatistiksel analiz yapılmıştır. Q12, Q13, Q16, Q17 ve Q18 değişkenleri için turist grupları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır (Tablo 6). Bu nedenle H21, H27 ve H29 hipotezleri ret, diğerleri kabul edilmiştir. Yabancı turistlerin geldikleri ülkelere göre diğer algı türleri en düşük (en olumsuz) değeri 3.30 puan ile Q15 değişkeni almıştır. Bunu 3.33 ortalama puan ile Q14, 3.42 ile Q11 değişkeni takip etmiştir.

Turistlerin Safranbolu'nun çevre kirliliği konusundaki algılamalarında ülke gruplarına göre oluşan farklılığın hangi iki grup arasında olduğunu anlamak için Tamhane's T2 Testi sonuçları incelenmiştir. Buna göre, Q2 değişkeni için Avrupa ve Diğerleri, Uzak Doğu ve Diğerleri turist grupları arasında, Q6 ve Q10 için Avrupa ve Uzak Doğu grupları arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir. Diğer değişkenler için gruplar arası anlamlı farklılıklar Tablo 6'da gösterildiği gibidir.

Diğer algılar açısından, Safranbolu'yu ziyaret eden turistlerin hangi iki ülke arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için yapılan Tamhane's T2 Testi sonuçlarına göre; iki ülke arasında en çok anlamlı ilişki (Avrupa ve Diğerleri, Avrupa ve Uzak Doğu, Uzak Doğu ve ABD-Avustralya) Q12 algısı için gerçekleşmiştir. Bunu iki ilişki sayısı ile Q13 takip etmiştir.

Tablo 6: Ülke gruplarına açısından turist algılarındaki farklılıklar*

		Avrupa ve Diğerleri	Avrupa ve Uzak Doğu	Uzak Doğu ve ABD-Avustralya	Uzak Doğu ve Diğerleri	ABD-Avustralya ve Diğerleri
Çevre Kirlilik Algıları	Q2	+		+		
	Q6		+			
	Q8			+	+	
	Q10		+			
Davranışsal ve Diğer algılar	Q12	+	+	+		+
	Q13	+				+
	Q16			+		
	Q17		+			
	Q18			+		

* + işaretli alanlar algı farklılıklarının olduğu ülke gruplarını göstermektedir

3.6. Ziyaret edilen yıllara göre turistlerin Safranbolu algıları

Safranbolu'yu ziyaret eden turistlerin kentin çevre kirliliği ve diğer özellikleri hakkındaki algıları ziyaret ettikleri yıllara göre de ölçülmüştür. Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin ziyaret yıllarına göre çevre kirliliğini ölçen değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Tek Yönlü ANOVA testinin parametrik olmayan grupların ortalama puanlarının ölçümünde kullanılan Welch istatistik puanları ile ölçülmüştür. Sonuçta Q1, Q2, Q3, Q6, Q7, Q8 değişkenleri açısından gruplar arasında anlamlı, diğer değişkenler açısından ise anlamlı olmayan farklılıklar bulunmuştur. Bu nedenle H2, H4, H6, H12, H14, H16 hipotezleri kabul diğerleri reddedilmiştir. Turist algılamalarında ziyaret yıllarına göre oluşan farklılığın hangi iki grup arasında olduğunu anlamak için Tamhane's T2 Testi sonuçları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Turistlerin Safranbolu'yu ziyaret ettikleri yıllar açısından kentteki çevre kirliliği algılamaları arasında en düşük (en olumsuz) puanı 3.00 ile Q4 algısı (kent trafiğinin rahatsız edici düzeyde olması) almıştır. Bunu 3.04 ortalama puan ile Q8 (uydu alıcıların oluşturduğu görüntü kirliliği), 3.09 puan ile de Q9 (Güneş enerji panellerinin oluşturduğu görüntü kirliliği) algısı takip etmiştir. En yüksek ortalama puanlar (en olumlu) ise sırasıyla 3.91 puanla Q6 (Binaların renkleri uyumludur), 3.91 puanla Q10 (Tarihi dokunun korunduğu) ve 3.81 puanla Q2 (Caddeler yeteri kadar temizdir) algıları için gerçekleşmiştir.

Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin ziyaret yıllarına göre Davranışsal ve Diğer algılarının (Q11-Q18) ölçüm puanları ve istatistiksel analiz sonuçlarına göre; Q11, Q13, Q16, Q17 ve Q18 değişkenlerinde gruplar arasında diğer algıları açısından anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Bu nedenle H22, H26, H32, H34 ve H36 hipotezleri kabul diğerleri reddedilmiştir. Tamhane's T2 Testi sonuçlarına göre bu farklılık Q11 ve Q18 için 2009-2010 ve 2010-2011, Q13 için 2009-2011 ve 2010-2011, Q16 ve Q17 için 2009-2010 ve 2009-2011 yıllarında gerçekleşmiştir (Tablo 7).

Tablo 7: Turistlerin geldikleri yıllara göre algı değişkenlerinin analizi

		2009		2010		2011		Ortalama		F	
		Ort*	sd	Ort*	sd	Ort*	sd	Ort*	sd		
Çevre Kirliliği Algıları	Q1	3,96	0,918	3,3	0,944	4	1,092	3,81	1,011	10,014	**
	Q2	3,68	1,022	3,78	0,634	4,1	0,81	3,82	0,901	4,347	**
	Q3	3,54	0,964	3,26	0,65	3,9	0,667	3,56	0,853	13,121	**
	Q4	2,94	1,28	2,93	0,908	3,17	0,861	3,00	1,099	1,019	
	Q5	3,21	1,22	3,48	0,926	3,59	0,899	3,37	1,085	2,687	
	Q6	3,89	1,078	3,74	0,851	4,36	0,718	3,98	0,968	6,999	**
	Q7	3,89	1,633	4,26	1,592	2,93	1,5	3,74	1,659	11,424	**
	Q8	3,17	1,27	2,74	0,757	3,05	0,782	3,04	1,059	3,081	**
	Q9	3,22	1,144	3,13	1,01	2,81	0,888	3,09	1,06	2,911	
	Q10	3,85	1,091	3,85	0,656	4,09	0,864	3,91	0,945	1,301	
Davranışsal ve Diğer algılar	Q11	3,6	1,051	3,56	1,003	3,72	0,67	3,62	0,952	,493	**
	Q12	3,55	1,055	3,11	0,691	3,48	0,707	3,42	0,908	4,446	
	Q13	3,84	1,036	4,07	0,723	4,45	0,654	4,05	0,911	11,319	**
	Q14	3,22	1,266	3,41	0,922	3,47	0,977	3,33	1,12	1,104	
	Q15	3,2	1,172	3,52	0,637	3,29	1,06	3,33	1,039	1,714	
	Q16	3,76	1,004	4,04	0,513	4,1	0,64	3,92	0,831	4,004	**
	Q17	3,82	1,11	4,48	0,504	4,57	0,534	4,18	0,932	18,740	**
	Q18	3,27	1,218	4,19	0,913	3,05	1,176	3,44	1,216	16,073	**

*1=kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum **p<0.05

Ziyaret edilen yıllara göre turist gruplarının davranışsal algıları arasında en düşük (en olumsuz) puanı 3.3 ile Q14 (Fiyatlar normaldir) ve Q15 (Kent hakkındaki bilgi yeterli düzeydedir) algıları almıştır. Bunu 3.42 ortalama puan ile Q12 (Yerel halk çevre koruma konusunda duyarlıdır) algısı takip etmiştir. En yüksek ortalama puanlar (en olumlu) ise sırasıyla 4.18 puanla Q17 (Tanıdık/Arkadaşlarına Safranbolu'yu ziyaret etmelerini önerecek), 4.05 puanla Q13(Yerel halk saygılıdır) algıları için gerçekleşmiştir.

Tablo 8: Ziyaret edilen yıllar açısından turist algulamalarındaki farklılıklar*

		2009 ve 2010	2009 ve 2011	2010 ve 2011
Çevre Kirliliği Algıları	Q1	+		+
	Q2		+	
	Q3		+	+
	Q6		+	+
	Q7		+	+
	Q8	+		
Davranışsal ve Diğer algılar	Q11	+		+
	Q13		+	+
	Q16	+	+	
	Q17	+	+	
	Q18	+		+

* + işaretli alanlar algılama farklılıklarının olduğu yılları göstermektedir

Sonuç ve öneriler

Safranbolu, UNESCO tarafından 1994 yılında Dünya Mirası Kenti listesine alınmasından sonra yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı haline gelmiştir (UNESCO, 2011). Bu ilginin sürdürülebilir olması için ziyaretçilerin kentteki konaklama tesislerinin hizmet kalitesi, kent güvenliği, ulaşım hizmetleri ve kentin çevre düzeni ve çevre kirliliği gibi parametreler açısından ziyaretçilerin algı ve görüşlerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, kentin çevre düzeni ve kirliliği hakkında yabancı turistlerin görüş ve algıları ölçülmüştür. Bu amaçla Safranbolu'yu 2009, 2010 ve 2011 yıllarında ziyaret eden yabancı turistlerin demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri, seyahat davranış biçimleri ve Safranbolu'nun kent ve çevre düzeni hakkındaki görüş ve algıları sorulmuş, geliştirilen hipotezler test edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, kentin yerel yöneticilerine ve konaklama işletmesi sahiplerine yol gösterici niteliktedir.

Araştırma verilerine göre, Safranbolu'yu ziyaret eden turistler içinde Uzak Doğu grubu ülkelerinden gelenler %49.55 ile ilk sırada yer almıştır. Ziyaretçilerin eğitim düzeyleri yüksektir. Anket uygulanan turistlerin %6.31'i doktora, %29.73'ü yüksek lisans eğitim almıştır. %52.68'inin aylık gelir düzeyi 4.000\$'ın üzerindedir. İlçede sadece bir gece konaklayanların oranı %38.75, iki gece konaklayanların oranı ise %34.74'dür. Safranbolu'ya gelen turistlerin önemli bir kısmı (%40.54) herhangi bir tur organizasyonuna katılmaksızın seyahatlerini planlamışlardır. Bu sonuç, kentin yurt dışında iyi tanındığı ve güvenli bir destinasyon olarak kabul edildiğini göstermektedir. Safranbolu'ya gelen yabancı turistlerin kenti tercih nedenlerinin başında arkadaş ve tanıdık tavsiyesi (%23.6) gelmektedir. Bunu, seyahat acentesinin tavsiyesi ve internetten edindikleri bilgi takip etmektedir. Kenti ziyaret eden yabancı turistlerin önemli bir çoğunluğu (%53.15) rahatsız oldukları herhangi bir çevre sorunu yaşamadıklarını belirtmiştir. Kendilerini olumsuz olarak etkileyen çevre sorunu yaşadıklarını belirtenler ise sırasıyla kentin tarihi dokusu içinde yer alan ilan ve reklam

afişlerinden, hava kirliliğinden ve bakımsız tarihi evlerin oluşturduğu görüntü kirliliğinden rahatsız olmuşlardır.

Yabancı turistlerin ziyaret yıllarına göre kentin çevre kirliliği konusundaki algılarında farklılıklar belirlenmiştir. Bu farklılıklar, hava kirliliğinin olması, caddelerin temiz olmaması, çöplerin düzenli toplanmaması, binaların renklerindeki uyumluluk, geri dönüşümlü ambalaj maddelerinin kullanılıyor olması ve uydu alıcıların görüntü kirliliği oluşturması algılarında gerçekleşmiştir. Turistlerin kentin çevre düzeni hakkındaki algılarının geldikleri ülke grupları açısından farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Caddelerin yeteri kadar temiz olduğu, binaların renklerindeki uyumluluk, uydu alıcıların oluşturduğu görüntü kirliliği ve tarihi dokunun yeteri kadar korunduğu algılarında ülke grupları açısından farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin yerel halkın turistlere yönelik davranışlarını saygılı olarak nitelendirdikleri ve Safranbolu'yu arkadaş ve tanıdıklarına tavsiye edecekleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Ancak mal ve hizmet fiyatlarının genelde yüksek olduğunu ve kent bilgi sisteminin yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

Safranbolu ekonomisinde önemli bir yeri olan turizm sektörünün sürdürülebilirliğinin sağlanması önemlidir. Özellikle yabancı ziyaretçilerin aldıkları hizmet kalitesi ve ziyaret ettikleri destinasyonlardaki çevre sorunları konusunda çok duyarlı oldukları bilinmektedir. Bu nedenle, ziyaretçilerin kentin çevre düzeni konusundaki algılarını ölçen bu araştırma verilerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda, yerel yöneticilerin ve konaklama tesisi yöneticilerinin aşağıdaki konulara dikkat etmesi yerinde olur.

- Eski kent merkezinde kullanılacak olan ilan pano, levha ve afişler Safranbolu Belediyesi tarafından hazırlanacak olan yönetmelikte tanımlanacak olan ilke ve standartlara uygun olmalıdır. Bu standartlarda ilan tabela ve levhalarının tarihi dokuya uygunluğu ve belirli ölçülerde olması öngörülmelidir.
- Özellikle kış mevsiminde konut ve işyerinden çıkan dumanlar hava kirliliğine yol açmaktadır. Bu sorunun çözümüne yönelik önlemler en kısa zamanda hayata geçirilmelidir.
- Eski kent merkezinde cadde kenarlarında bulunan harabe halde ve bakımsız tarihi evlerin görüntüsü ziyaretçiler için rahatsız edicidir. Bu eserler bir an önce onarılmalı ya da geçici olarak uygun bir örtü malzemesi ile giydirilmelidir. Giydirme işleminde kullanılan malzemenin dış yüzüne binanın restore edilmiş hali resmedilmelidir.
- Kent içi trafiği tarihi bir kent için gereğinden fazla ve turistler için rahatsız edici düzeydedir. Tur otobüslerinin, ticari taksi ve özel otoların kent merkezine girişleri yasaklanmalı ya da sınırlandırılmalıdır.
- Konutların değişik yerlerine düzensiz ve rastgele monte edilmiş olan çanak antenlerin oluşturduğu görüntü kirliliğinin önüne geçilmelidir. Bunun için

mümkün olduğu ölçüde merkezi uydu cihazı/ anten kullanılmalı, olabildiğince ön cephelere monte edilmesine izin verilmemelidir.

Kaynakça

- Aktaş, A., Çevirgen, A. ve Toker, B. (2007). *Alanya Turist Profili Araştırması*, Erişim Tarihi:01.02.2013, http://www.alanya.bel.tr/documents/alanya_turist_profili_arastirmasi_2007.pdf.
- Alegre, J., ve Garau, J. (2010). Tourist Satisfaction and Dissatisfaction, *Annals of Tourism Research*, 37(1), 52-73.
- Asanbekova, G. (2007). Tüketici Davranışı Çerçevesinde Türkiye'yi Ziyaret Eden Rus Turistlerin Tüketim Alışkanlıkları, *Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Ayaş, N. (2007). Environmentally Sustainable Tourism Development, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9/1, 59-69
- Baştemur, C., ve Guneş, G. (2011). *World Heritage Sites As Tourism Resources:The Case Of Safranbolu-Turkey*, 29th Annual EuroCHRIE Conference, "Tourism & Hospitality, Drivers of Transition", October 19th-22nd, 2011, Conference Proceedings, p 103-115, Dubrovnik.
- Becken S, ve Hay J. (2007). *Tourism and climate change: risks and opportunities*. UK:Channel View Publications.
- Bilim, Y. (2004). Popüler Turistik Destinasyonlarda (Turizm Merkezlerinde) Polis ve Hizmetlerinin Avrupalı Turistler Tarafından Algılanması, *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Buhalis, D. (2000). Relationship in the Distribution Channel of Tourism:Conflicts between hoteliers and Tour Operators in the Mediterranean Region, *International Journal of Hospitality & Tourism Administration (The Haworth Press, Inc.)* Vol. 1, No. 1, pp. 113-139.
- Çelikyay, S., Donmez, S., Bollukcu, P., Kahriman, E. ve Ates, O. (2010). An urban design framework for sustainability of historical environment: A case of Safranbolu, Turkey, *African Journal of Agricultural Research* Vol. 5(12), pp. 1456-1473.
- Chen, C. F. ve Chen, F.S. (2010). Experience quality, perceived value, satisfaction and behavioralIntentions for heritage tourists, *Tourism Management*, 31, 29-35.
- Dalton, G.J., Lockington, D.A.ve Baldock, T.E. (2007). A survey of tourist attitudes to renewable energy supply in Australian hotel accommodation, *Renewable Energy* 33 2174-2185.
- Doğanoğlu, A. Ö. (2006). Ege Bölgesinde Dinlence Turizmine Katılan İngiliz Turistlerin Türkiye'yi Tanıma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Ernoul, D. (2009). Residents' Perception of Tourist Development and the Environment: A Study from Morocco. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 16(4), 228-233.
- Gürbüz, A. (2003). Safranbolu'ya Gelen Yerli Turistlerin Tatmin Olma Düzeyini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Dergisi*, 2003 (1), (1-21).
- Gürbüz, A. (2009). Safranbolu'yu Ziyaret Eden Turistlerin Demografik Özelliklerine Göre Turistik Ürünleri Algılama Durumu, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10 (2), 217-234.

- Hui, T. K., Wan, D. ve Ho, A. (2007). Tourists' satisfaction, recommendation and revisiting Singapore, *Tourism Management*, 28, 965–975.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2006). *Turizm ve Çevre*, 5. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 5. Baskı, Ankara: Asil Yayınevi.
- Kasap, S. A. (2011). The Impact of Economic and Social Development in Safranbolu, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*
- Kaya, O. (2006). Ölüm Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Mili Parkı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Ziyaret Motivasyonlarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma ve Sonuçları, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Kerimoğlu, E. ve Çıracı, H. (2006). İstanbul'da Uluslararası Ziyaretçilerin Memnuniyet Düzeyleri. *İTÜ Dergisi, Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 5(1), 35-46.
- Memmedov, İ. (2003). Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkelerinden Gelen Turistlerin Türkiye'yi Tercih Etme Sebepleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Mundt, J. (1990). *Çevreye Duyarlı Turistin Ortaya Çıkışı-Alman Piyasasındaki Eğilim ve Gelişmeler*, Turizm ve Çevre Konferansı, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- Nash, R., Thyne, M., ve Davies, S. (2006). An investigation into customer satisfaction levels in the budget accommodation sector in Scotland: a case study of backpacker tourists and the Scottish Youth Hostels Association, *Tourism Management* 27, 525–532.
- Özdemir, B ve Kınay, F. (2004). Yabancı Ziyaretçilerin Türk Mutfağına İlişkin Görüşleri: Antalya'yı Ziyaret Eden Alman ve Rus Turistler Üzerine Bir Araştırma, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 5-28.
- Petrosillo, I., Zurluni, G., Corliano, M.E., Zaccarelli, N. ve Dadamo, M. (2007). Tourist perception of recreational environment and management in a marine protected area, *Landscape and Urban Planning* 79, 29–37.
- Sawkar, K., Noronha, L., Ascarenhas, A., Chauhan, O.S. ve Saeed, S. (1998), *Tourism and the Environment Case Studies on Goa, India, and the Maldives*, Erişim Tarihi:21.12.2011, <http://siteresources.worldbank.org/WBI/Resources/wbi37134.pdf>,
- STDB (2014). Safranbolu Turizm Danışma Bürosu resmi web sitesi, Erişim tarihi:23.11.2014, <http://www.karabukkulturturizm.gov.tr>
- Şeker, D. Z., Alkan, M., Kutoglu, H., Akcın, H. ve Kahya, Y. (2010). *Development of a GIS Based Information and Management System for Cultural Heritage Site; Case Study of Safranbolu*, FIG Congress, Facing the Challenges – Building the Capacity Sydney, Australia.
- Sudman, S. (1985). *Applied sampling*. Academic Press. ABD.
- Truong, T. ve Foster, D. (2006). Using HOLSAT to evaluate tourist satisfaction at destinations: The case of Australian holidaymakers in Vietnam, *Tourism Management*, 27, 842–855.
- Türker, N. (2002). Konaklama İşletmelerinde Çevre Duyarlılığı: "Konaklama İşletmeleri Yöneticilerinin Çevre Duyarlılığı Bakış Açısına Yönelik Bir Uygulama", *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi*.

- Türker N. (2013). Host Community Perceptions of Tourism Impacts: A Case Study on the World Heritage City of Safranbolu, Turkey. *Revista de Cercetare si Intervenție Sociala*, 43, 115-141
- Türker N. ve Canbulat İ. (2008). Safranbolu - Tourism versus Conservation. *The 4th World Conference for Graduate Research in Tourism, Hospitality and Leisure*, 438-446
- UNESCO (2011). UNESCO resmi web sitesi, Erişim Tarihi:11.12.2011, <http://whc.unesco.org/en/list/614>.
- UNWTO (2011). United Nations World Tourism Organization. *Tourism Highlights 2011*, Erişim Tarihi: 20.12.2011, www.unwto.org/facts.
- Ünlüönen, K. ve Tokmak, C. (2009). Topkapı Sarayına Gelen Ziyaretçilerin Taşıma Kapasitesi Algılamaları, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 24-46.
- Vehbi, B. O. ve Doratlı, N. (2009). Assessing the Impact of Tourism on the Physical Environment of a Small Coastal Town: Girne, Northern Cyprus, *European Planning Studies*,18(9).
- Wang, X, Zhang, J., Gu, C. ve Zhein, F. (2009). Examining Antecedents and Consequences of Tourist Satisfaction:A Structural Modeling Approach, *Tsinghua Science And Technology*, 14(3), 397-406.
- Yu, L. ve Goulden, M. (2006). A Comparative analysis of International Tourists' Satisfaction in Mongolia, *Tourism Management*, (27), 1331-1342.